

A titkon Istennel járó ember

Részlet az évváró beszédből

A 2005–2006. tanév elején holland vendégelőadómk a teológia missziói kötelességére hívta fel újból figyelmünket. Lelkipásztor-mesterséget tanuló diákjaink abban a világban végzik majd szolgálatukat, amelyet napról napra *a nihil* fenyeget.

A nihilizmus már a 19. század óta tudományosan is leírt, sajátosan újkori életérzés, a határok nélküli lét szabadosága. A „minden meg van engedve” szabadsága nem ismer határokat. Ez az érzés minden ízében gőg: az ember kivonulhatott a saját maga szerezte kiskorúság állapotából (Kant), úgy gondolhatta, maga teremti meg saját világát, és megtehetette önmagát a világ egyedüli felelőssévé. Ám ebben a határok nélküli szabadságban az ember mérhetetlenül magányos is, aki előtt kikerülhetetlenül ott tátong a parttalan mélység: az a felismerés, hogy alapjában véve minden hiábavaló, értelmetlen és céltalan.

A 21. századi ember is „nihilista”, de nem „valódi nihilista”, mint például Nietzsche, aki tudta, mit veszít, amikor a „nihil” mellé szegődik. Az új ember amolyan „semmilyen” ember, abban az értelemben, ahogy a magyar ember magáról nyilatkozik, mikor megkérdik, milyen vallású: „semmilyen” – mondja –, azaz nem sorolható sehova, nem tud semmiért lelkesedni, közömbös és felszínes. Mit kezdjen az egyház, a teológia ezzel a semmilyen vallású emberrel?

A 20. századi egyház teológiája még arra tanított, hogy az evangélium Istennek az az ígéje, amely a pogányságból és a zsidóságból – mint a keresztyénség két nagy tévútjából – kivezet minket. Ezért a teológiai oktatásnak és nevelésnek el kellett juttatnia a leendő lelkipásztort a pogányság és a zsidóság nyelvészeti, hermeneutikai, exegetikai, történelmi, bölcséleti, erkölcsi, társadalmi és politikai megértéséhez. De hogyan jut el Isten ígéje ahhoz az emberhez, aki már azt se tudja, emberségének milyen alapkérdéseit veti fel a pogányság és a zsidóság? Lehet, hogy ebben az ál-nihilizmusban is rejlik valami jó: ez az új ember nem hiszi igazán azt, hogy minden értelmetlen és hiábavaló, és titkon hiszi, hogy kell lennie valaminek, amiért érdemes élni. Van-e mondanivalónk ennek az ál-nihilistának, aki titkon mégiscsak hisz valamiben? Mivel még „valahogyan” megszólítható, nem kell lemondani róla, „mert az ilyenben még emlékfoszlányok vannak arról az Istenről, aki a történelem Ura, s mert bármilyen reménytelennek tűnjék is ez az ember, mégis várható nála valamilyen áttörés”.

Őszi vendégelőadómk gondolatait azért idézem, mert jól összekapcsolható azzal az elemzéssel, amelyet ifjúsági lelkipásztorunk beleszólt az elmúlt tanévről írt jelentésébe. A neveléslélektani elemzést a tudományos nyelvről – kissé nyers – köznyelvre fordítottam. Teológus ifjúságunkat hivatás és beilleszkedés szempontjából négy – közel egyforma nagyságú – csoportra lehet osztani:

1. Az *éretlen-öntudatlan* teológus a legrosszabb fajta. Még ötödéves korában sem fogja sem keresni, sem érzékelni, miért is van itt a Teológián.

2. A *tétova* teológus is rossz fajta. Ő az, aki ősszel nagyon meg fogja bámulni az új kaput...

3. A *kereső* teológusra nézve már van némi remény, mert ő legalább keres.

4. Az egyedül igazán jó csoport az *öntudatos* teológusé.

A négy kategóriát úgy lehet szemléltetni, mint a négyes osztatú ablak egy-egy szemét. Az elemző szerint, ha az öntudatosok ablakszemét növeljük, akkor a másik három nem fog ugyan eltűnni, de egyre kisebb lesz, sőt, a legrosszabb fajta, az éretlen-öntudatlan teológus kategóriája fog leginkább zsugorodni. Az öntudatos, elkötelezett teológusok csoportját pedig úgy növelhetjük, hogy a másik háromból minél többet átnevelünk ide. Az „átnevelés” módja: ébresszük éntudatra őket, és növeljük bennük a közösségi elkötelezettséget.

Nem kell lemondanunk a posztmodern emberről, mert „titkon mégiscsak hisz valamiben” – és nem kell lemondanunk a *tétova* teológusról, mert „átnevelhető”: titkon mégiscsak pislákol benne valami öntudat. A misszió és a hivatás szempontjából azonban nem ez a közös vonás kapcsolja össze a mai embert és a mai teológust. Hanem az a kérdés, hogy az öntudatos tétező teológus a prédikáláson kívül még mit tegyen, a nihiltól kivezethető ember pedig a prédikáción kívül még mit kapjon, hogy mindkettejük mai, áldatlan állapota megszűnjék. A kérdésben ott a felelet, ami egyben feladat is.

Lássuk, milyen eszközökkel rendelkezik ehhez a feladathoz az Egyetemi Fokú Protestáns Teológiai Intézet 2006-ban?

A három klasszikus pillér, amelyen a Teológia áll: a tanári kar, a diákság és a könyvtár.

Egy. A *tanári karnak* 18 tagja van, 12 református, 4 unitárius, 2 evangélikus. A következő – ancienitás szerinti – névsorban egy-egy szám jelöli azt, amire büszkék vagyunk. Az első az utóbbi egy évben megjelent könyvek számát, a második nemzetközi értekezleten előadással való részvételt jelöli, a harmadik arra utal, hogy az illető viselt-e ebben az évben felelős tisztséget, illetve kapott-e valamilyen díjat vagy kitüntetést:

1. Kozma Zsolt bibliai tudományok és gyakorlati teológia 2–
2. Geréb Zsolt újszövetségi tudományok 1–1–1
3. Juhász Tamás rendszeres teológia –3–1
4. Molnár János ószövetségi tudományok 2–2–1
5. Kelemen Attila gyakorlati teológia – – –
6. Adorjáni Zoltán ó- és újszövetségi tudományok 1–1–
7. Buzogány Dezső protestáns egyháztörténelem 1–1–1
8. Kállay Dezső újszövetségi tudományok 1–1–
9. Kiss Jenő gyakorlati teológia –3–1
10. Kolumbán Vilmos egyetemes egyháztörténelem 2–1–
11. Pásztori-Kupán István rendszeres teológia 1–2–
12. Balogh Csaba ószövetségi tudományok –1–

13. Rezi Elek unitárius rendszeres teológia 1–2–1
14. Kovács István unitárius gyakorlati teológia – – –
15. Kovács Sándor vallástörténetet és unitárius egyháztörténetet 1–2–1
16. Czire Szabolcs a bibliai tudományok unitárius tanára –2–1
17. Kovács László Attila evangélikus rendszeres teológia, egyházi ének és zene 1–2–1

18. Benkő Mihályné Zonda Tímea tanulmányi szabadságon – – –

Óradíjasok és önkéntesek: Lengyel Lóránd művészettörténet és egyházjog, Jancsó Miklós beszédtechnika, Sipos Gáborné Virág Erzsébet és Gaal György magyar, Kosztinné Újvári Ildikó román, Kiss Jenő és Balogh Csaba német, Vársárhelyi Anikó francia, Tonk Sándorné Szabó Márta, Brian Johnston és Ben Legg angol, Foka van de Beek holland nyelv.

Talán nem illik, hogy tanáraink sok kiváló teljesítményéből kettőt kiemelek, de az egyik olyan rendkívüli, hogy nem hallgatható el, a másik pedig – jelentőségéhez képest – kevésbé ismert.

Kovács László Attila evangélikus tanártársunk olyan zeneművet szerzett, tanított be – az általa szervezett alkalmi és önkéntes zenekarnak és kórusnak, összesen mintegy 70–80 fiatalnak – és mutatott be az elmúlt tanévben, amely más, szokásos teológiai tudományos teljesítményhez nem hasonlítható. A „Kő-Kantáta” ősbemutatója az evangélikus templomban volt, 2005. november elején, majd még hét vidéki városba vitte professzortársunk és alkalmi együttese a zene nyelvén fogalmazott hírt: Isten drága szegelyekővet helyezett el Sionban, s aki benne hisz, nem szégyenül meg. Marosvásárhely, Nagyenyed, Zilah után következett tavasszal Nagyvárad, Négyfalu, Kovászna és Sepsiszentgyörgy. Egyik közismert zene-tanárunk azt mondta a bemutató után, hogy ez volt – nemcsak zenei szempontból, hanem kulturális téren – az utóbbi tíz év legjelentősebb erdélyi magyar eseménye.

Egy jó nevű nagy-britanniai könyvsorozatban a Routledge Kiadónál angol könyv jelent meg, az 5. századi egyházatya, Küroszi Teodorétosz munkáival. A kötetet Pásztori Kupán István tanártársunk fordította görögből angolra, és ő írta a bevezető tanulmányt is a híres teológusról. A januárban jött hírre az jutott eszembe, hogy a múlt század húszas éveiben Reményik Sándor verset írt Borbáth Dánielről, aki Sankt Gallenben németül prédikált. Pásztori István könyve nem az erdélyi magyar olvasónak szól, de hogy vele tudományos jó hírünket vitte a nagyvilágba, ma is megérne egy verset.

Szívderítő körülmény az, hogy a 12 református és evangélikus tanár 32 gyermeke közül 24 még kiskorú vagy tanul. Az óvodás és elemi iskolás korúak serege élettel tölti meg az Intézet udvarát.

Kettő. A *diákság* számáról, nemük, koruk és hitvallásuk szerint a következő táblázat nyújt összesítő képet:

Évfolyam	I. évf.		II. évf.		III. évf.		IV. évf.		V. évf.		Össz.
	férfi/nő	össz.	férfi/nő	össz.	férfi/nő	össz.	férfi/nő	össz.	férfi/nő	össz.	
Erdélyi	13/1	14	11/2	13	15/3	18	18/2	20	14/4	18	83
Khm.	5/1	6	4/1	5	6/1	7	8/1	9	7/1	8	35
Unitárius	3/2	5	2/1	3	2/1	3	4/4	8	2/2	4	23
Lutheránus	3/0	3	1/1	2	3/0	3	-	-	0/1	1	9
Magyaró.	-	-	-	-	0/1 ev	1	1 ev/0	1	0/1 ev	1	3
Összesen	24/4	28	18/5	23	26/6	32	31/7	38	23/9	32	153

A másfélszáz diák az előadásokból, szemináriumokból, gyakorlatokból és vizsgákból álló napi feladatok mellett sokrétű tevékenységet folytat, s erről a pusztá felsorolás is érzékelhető képet ad: szórvány- és kórházmisszió, öregek, vak gyerekek, hajléktalanok gondozása, Ravasz rádió, önképzőkör, sportvetélkedők, diákönkormányzati munka öngazgatással, önfegyelmeléssel, Torockószentgyörgyön a teológus tábor házának építése, csendes napok stb. Tanulás és köri vagy missziói tevékenység gazdag istentiszteleti keretben zajlik: szombat esti, akadémiai és FIKE-istentiszteletek, reggeli, esti precések, imaórák, bibliaórák, legációk szolgálatok, nyári szolgálatok, ökumenikus imahét.

A 153-ból 17 diákunk vagy az egész tanévet, vagy annak egy részét nem idehaza töltötte, hanem hazai, magyarországi vagy éppen külhoni testvérakadémiákon. Ugyanakkor nálunk 12 vendég volt, rövidebb-hosszabb ideig, valamennyi az anyaországból.

Új bentlakási szabályzat készült. Reméljük, jó hatása lesz. A diákság még nem „emésztette” meg. A diákság – az előbbi elemzés szerinti legjobb csoportja is! – e tekintetben egészen másként „öntudatos”. Nagyjából pontosan tudja, mihez van joga és gyakran merő szolgáltatásnak tekintik az egyház teológiai szolgálatát. S a jog mellett a kötelesség gyakran eltörpül...

Három. A *könyvtár*. Több irányban fejlesztjük könyvtárunkat. Az egyik az óriási számbeli gyarapodás: a németországi Rajna Tartományi Protestáns Egyház felszámolta, illetve Intézetünknek adományozta düsseldorfi székhelyén eddig működött dokumentációs könyvtárát, 28 000 kötettel. A javarészt német nyelvű teológiai könyvtár feldolgozása, beépítése elkezdődött. A könyvrestaurálás, könyvkötés a már három éve megkezdett módon, anyaországi szakemberek segítségével folyik tovább. Erre is nagy összegű támogatást kaptunk a svájci HEKS-től. Köszönet érte! A könyvtár ma óhatatlanul a **számítógéphálózatot** is jelenti. Ez a harmadik fejlesztési irány. A HEKS segítségével megvehettük azt a nagy

teljesítményű kiszolgáló egységet, amelyre az anyaországi támogatók segítségével megvett nagyon drága és nagyon „tudós” könyvtárprogramot telepíthettük. Ez lehetővé fogja tenni a magyarországi teológiai szakkönyvtárakkal, de a nagy nemzeti könyvtárakkal való közvetlen kapcsolatot. A Belmissziói Intézet könyvtárával és a Királyhágómelléki Református Egyházkerület Dokumentációs Könyvtárával már „egy húron” (egy üvegszálon) pendülünk.

Négy. Gazdasági helyzet.

A naptári év végén nem volt adósságunk. Köszönjük alapító egyházaink gyülekezeteinek a Teológia fenntartására adott adományt, az egyházmegyéknek és az egyházkerületeknek pedig, hogy azt összegyűjtik és átadják nekünk. Ha egyházaink minden egyes tagjától megkapnánk évente a 80 banit és összesen a kb. 600 ezer lejt, még kevesebb pénzügyi gondunk lenne. Köszönjük a svájci és német protestánsok sok adományát, az Apáczai Alapítvány többrétű támogatását.

A Talentum Alapítványnak nem köszönetet mondok, csak egyetlen számadattal szemléltetem, milyen jelentős a református tanárok ezen alapítványa. Dobai Erzsébet élmezőnyvezető, az alapítvány önkéntes igazgatója számolt be róla, hogy az elmúlt tanévben az a támogatás, amelyet az Alapítvány a diákság étkeztetésében, az Intézet felszerelésében, külső és belső szeretetszolgálatban a köz javára tett, közel 50 ezer (új) lejt tesz ki. Ennek csak kisebb része származik a holland segélyek gondosan szervezett felhasználásából. Nagyobb része a konvik-tussal történt jobb sáfarkodásnak köszönhető.

Mindezekkel együtt sincs sem az egyház, sem Teológiánk kellően felvértezve a bevezetőben említett missziói feladat, a „semmilyen vallású ember” iránti kötelessége ellátására. Ha tudja is, *hogy* prédikálnia kell, nem tudja, *mit* prédikáljon. A nagy holland teológus, Miskotte azt javasolja, hogy az egyházat ismét betűvetésre kell fogni, meg kell tanulnia a bibliai ábécét. Meg kell jól értenie, „*hogy tanulás nélkül prédikációja sem teljes torokból hangzani nem fog, sem teljes megértésre találni nem fog.*” A prédikáció mellett – ha a dolgok a maguk rendjén haladnak – ott kell állnia a tanulás házának, a Bét Hamidrásnak is.”

A bibliai ábécében az Á hang, amelyet az egyháznak mindenekelőtt meg kell tanulnia: *Isten neve*. Isten neve tanulásának pedig „ez a módszertana: először ki-mondjuk, hogy Isten *a mi Istenünk*, és csak azután azt, hogy *Ő* az egy Isten, a Mindenható Isten, a mindenütt jelenvaló stb.”. *Ő* nem távoli, hanem „velünk járó-kező Isten”. Hogy Isten velünk jár, azt csak hinni lehet, s a hitnek ehhez a titkához tartozik a mi részünkről is egy „állhatatos és kitartó, titkon Istennel járás, egy hit-beli-lelki járás-kezés”. Miskotte „a hit misztikájának” nevezi ezt a titkon-Istennel-járást. Ez azonban más, mint az általános értelemben vett misztika, amely szerint isteni és emberi egymásba olvad, aminek a végén üdvözült csend van és hallgatás. A titkon Istennel járás azt jelenti, hogy Isten és ember a szó szoros értelmében egymással *jár és kel*. Ez egy drámai esemény, amelyben vannak mélységek és magasságok, vannak pillanatok, amikor Isten hallgat, az ember meg kétségbeesetten kérdezi: Istenem, hol vagy? Az Istennel titkon járó ember átéli az Istentől való elhagyatottságot és Isten jelenlétének boldog örömét. A hagyományos misztika

minden objektivizmust ki akar zárni, a titkon-Istennel-járásnak pedig ez az előfeltétele. Annak tudata nélkül, hogy „Ismer engem az Isten”, minden *protestáns* teológiai vállalkozás csak légvárat építene, s Miskotte *bibliai* teológiájának terve is csak egy lett volna a sok lehetséges világnézet közül. Miskotte szerint a teológia azon áll vagy bukik, hogy ott van-e előfeltételként ez a titkon Istennel járás.

Mivel szeptemberben letelik négyéves igazgatói megbízatásom, utolsó évzáró jelentésemben pár szót vesztegetek erre is. Örültem a rektorságnak, mert éppen az egyház és a Teológia társadalmi jelentőségére tekintettel szerettem volna jól élni a kapott hatalommal. Igyekezni próbáltam a Teológia „tisztességét és jó hírnevét megoltalmazni és előmozdítani”. A legkevesebb, amit megpróbáltam elérni, hogy ne szólják meg a ház elejét. Ezért kezdődött el 2004-ben az Intézet épületének nagy felújítása. Ezért lesz ezen a nyáron is körülállványozva, az 1956-os magyar szabadságharc ötvenéves évfordulójára pedig kívül-belül kimeszelve.

Ám a ház „elejének”, tisztességének féltésénél legyen nagyobb az a gondunk, hogy minél több Istennel járó lelkipásztorjelölt kerüljön ki falai közül.

Coetus Theologorum

Az idén Sárospatak adott otthont a *Coetus Theologorum*nak, a magyar tan nyelvű teológiai intézetek tanárai éves találkozásának július 24 és 29. között. Bocskai Istvánra és az 1956-os forradalomra emlékezve a szabadság gondolata állt a *Coetus* érdeklődésének középpontjában. A témakörben előadást tartottak: meghívott előadóként Sipos Gábor (Kolozsvár): *Bocskai István*; Szűcs Ferenc (Budapest): *A kálvini ellenállási jog*; Frank Sawyer (Sárospatak): *Az egyház élete Kelet-Európában. Gondolatok a politikai teológiáról*; Molnár János (Komárom): *Bocskai szabadságharca és 1956*; Molnár János (Debrecen–Szeged): *Nemzeti és vallásszabadság*; Juhász Tamás (Kolozsvár): *Az erdélyi 1956*; Ladányi Sándor (Budapest): *Megújulási mozgalom: 1956*; Dienes Dénes (Sárospatak): *Tiszaninnen és 1956*. Az intézeteinkben folyó oktatás-nevelés aktuális kérdéseiről és lehetőségeiről Fazekas Sándor *Lelkészképzés és hivatásértelmezés. Egy szociológiai felmérés bemutatása*, valamint Györi István *Teológiai vizsgarendszerünk c. előadását* követően építő megbeszélésre került sor. Dienes Dénes *Hazaérkezett könyvek a könyvtárban* címmel a Sárospataki Tudományos Gyűjtemények felbecsülhetetlen értékű darabjait mutatta be a résztvevőknek.